

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Breinbewoners

6 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een juiste toepassing van de definitie van ‘vrije wil als voorwaarde voor verantwoordelijkheid’ in verband met het hebben van zelfcontrole 1
- een adequate argumentatie dat verdachten zoals Whitman zelf verantwoordelijk zijn voor hun daden aan de hand van de definitie van ‘vrije wil als voorwaarde voor verantwoordelijkheid’:
verantwoordelijkheid op basis van de nog wel aanwezige zelfcontrole / besturingscontrole / intelligibel karakter / alternatieve mogelijkheden 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Vrije wil als voorwaarde voor verantwoordelijkheid betreft de controle over je eigen gedrag die vereist is voor verantwoordelijkheid. Aangezien het moeilijk is vast te stellen of de verdachten door hun stoornis nog wel zelfcontrole over hun gedrag hebben gehad, is het ook moeilijk om vast te stellen of iemand uit vrije wil heeft gehandeld 1
- Whitman was niet hulpeloos overgeleverd aan elke impuls die in zijn hersenen verscheen. Zolang een verdachte nog vormen van zelfcontrole heeft, is hij zelf verantwoordelijk voor zijn gedrag. Hoewel een hersenstoornis of letsel het gedrag van verdachten zoals Whitman sterk kan beïnvloeden, had deze zijn agressie en zijn vermoeden dat dit iets met een hersentumor te maken zou kunnen hebben ook eerder aan een dokter of aan de politie kenbaar kunnen maken. Een onbedwingbare behoefte om iets specifiek te doen, maakt nog niet dat iemand al zijn zelfcontrole op elk moment en met betrekking tot elke situatie is verloren. Zo had Whitman nog controle over zijn lichaam en was hij genoeg bij geest om brieven te schrijven 1

Opmerking

Aan een argumentatie waarin alternatieve mogelijkheden of besturingscontrole volgens Fischer of intelligibel karakter volgens Kant correct wordt toegepast, kan een scorepunt worden toegekend, mits de argumentatie is opgebouwd rondom de definitie van ‘vrije wil als voorwaarde voor verantwoordelijkheid’.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat sommige wetenschappers het idee van vrije wil verwerpen op grond van de experimenten van Libet omdat daaruit zou blijken dat onze bewegingen al in de hersenen worden voorbereid voordat we een bewuste beslissing tot bewegen nemen 1
- een weergave van het kritiekpunt van Dennett op conclusies uit Libets experiment: bewuste besluitvorming kost tijd 1
- twee redenen waarmee Haselager kan stellen dat de conclusies uit de experimenten van Libet allerm minst vaststaan (twee van de volgende): 2
 - een laboratoriumsituatie is niet vergelijkbaar met het alledaagse leven
 - voorbereiding in hersenen is niet hetzelfde als een beslissing
 - bewuste aansturing als algemene in plaats van specifieke aansturing van het lichaam

voorbeeld van een goed antwoord:

- In je hersenen begint de voorbereiding van een beweging vlak voordat je bewust bedenkt dat je met die beweging wilt beginnen. Maar als onze hersenen al begonnen zijn om een beweging voor te bereiden voordat we de bewuste gedachte hebben dat we met die beweging willen gaan beginnen, dan kan die bewuste gedachte niet samenvallen met de beslissing dat het tijd was om te beginnen 1
- Volgens Dennett heeft Libet niet ontdekt dat het bewustzijn achterblijft bij het onbewuste besluit, maar alleen dat bewuste besluitvorming tijd kost. Bewuste besluitvorming is een in de tijd (en ruimte) uitgesmeerd proces. In tegenstelling tot wat Libet dacht te doen, is er geen meetbaar moment waarop je je bewust wordt van iets 1
- Haselager kan stellen dat Libets experiment verkeerd geïnterpreteerd wordt omdat het experiment als laboratoriumsituatie niet vergelijkbaar is met het alledaagse leven waarin we niet precies weten wanneer we een bewuste beslissingen nemen 1
- De voorbereiding op een handeling in de hersenen hoeft niet een beslissing te zijn, maar kan ook een neiging zijn om tot een handeling te komen. / Ook kan bewuste aansturing een algemeen sturende invloed op ons lichaam zijn 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg wat volgens Haselager een vrije handeling is aan de hand van de vier aspecten van zelfverwerkelijking: 4
 - herkenbaarheid: door de hersenen ontwikkelde eigen stijl in verhouding tot omgeving
 - authenticiteit: eigen stijl kan helemaal door hersenen zijn bepaald
 - reflexiviteit: hersenprocessen produceren gedachten over eigen identiteit in verhouding tot omgeving
 - zelfkennis: inzicht in eigen hersenprocessen in de vorm van gedachten over eigen identiteit

voorbeeld van een goed antwoord:

- Herkenbaarheid: een handeling uit vrije wil laat een eigen stijl en smaak zien die door de hersenen mogelijk is gemaakt en is bepaald, maar waarmee ik me kan verhouden tot anderen in mijn omgeving 1
- Authenticiteit: een stijl of smaak die origineel of echt van mij is. Dat deze stijl of smaak geheel en al door mijn hersenen zou zijn bepaald maakt het niet minder echt van mij 1
- Reflexiviteit: met behulp van mijn eigen gedachten, geheel en al door de hersenen voortgebracht, kan ik toch een eigen stijl vormen met betrekking tot wat ik wil en wat ik als mijn identiteit zie. Temeer omdat ik ook in dit proces me voortdurend kan verhouden tot mijn omgeving 1
- Zelfkennis geeft aan dat ik een idee heb over mijn identiteit waarbij het niet uit maakt of die voortkomt uit hersenprocessen. Ik verhoud me immers tot de uitkomsten van die hersenprocessen, en daardoor heb ik inzicht in wie ik zelf ben en wat ik wil. Dat maakt mij vrij 1

Vraag	Antwoord	Scores
9	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie met het epifenomenalisme dat Swaab zijn boek beter <i>Wij zijn ons onmachtige bewustzijn</i> had kunnen noemen: identificatie met het bewustzijn zonder causale invloed op het lichaam 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie waarom Swaab nog denkt vanuit het dualisme van Descartes: scheiding tussen het geest/bewustzijn en het lichaam/de hersenen 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens het epifenomenalisme van Swaab loopt het bewustzijn achter de beslissing van de hersenen aan en neemt het niet de oorzakelijke beslissingen tot beweging van ons lichaam omdat die al in de hersenen zijn genomen. Maar als wij ons identificeren met het bewustzijn dat niet de oorzaak van ons handelen kan zijn, zoals Swaab volgens Aydin stelt, dan zijn wij dus ons onmachtige bewustzijn 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Maar als Swaab een onderscheid maakt tussen identificatie met het bewustzijn enerzijds en de hersenen als bron van gedrag en beslissingen anderzijds, dan denkt Swaab vanuit het dualisme van Descartes waarbij geest en lichaam gescheiden sferen zijn 	1
10	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van de rol van zwakke evaluatie bij vrije wil als zelfverwerkelijking: kwantitatieve afweging van bevrediging voor welbevinden is van belang voor het nemen van eigen beslissingen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van de rol van sterke evaluatie bij vrije wil als zelfverwerkelijking: kwalitatieve afweging van waarden om te bepalen wat we echt belangrijk vinden is van belang voor het tot uitdrukking laten komen van onze eigen waarden en deugden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie of de kandidaat het eens is met het standpunt van Aydin dat vrijheid een uitdrukking is van de mate waarin zelfvorming lukt, met een afweging van het belang van zwakke en sterke evaluatie 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Zwakke evaluatie is een kwantitatieve afweging of koele berekening van wat op korte of lange termijn bevrediging of welbevinden oplevert. Zwakke evaluatie is minder belangrijk voor zelfvorming dan sterke evaluatie. Zelfvorming heeft weliswaar met welbevinden te maken en het vermogen om op juiste wijze in te schatten wat op korte of lange termijn het belangrijkste is om na te streven. In dit kader is vrije wil het vermogen om op basis van je eigen meningen beslissingen te nemen 	1

Vraag	Antwoord	Scores
	<ul style="list-style-type: none"> Het verschil met sterke evaluatie is dat het hierbij gaat om het vellen van een kwalitatief moreel oordeel over de verschillende motivaties en verlangens die op het spel staan op basis van een afweging van waarden en deugden om te bepalen wat we echt belangrijk vinden. Een handeling uit vrije wil als zelfverwerkelijking is een handeling waarin tot uitdrukking komt wat de handelende persoon zelf belangrijk vindt en wat verwerkelijkt wordt in de manier waarop je leeft. Je bent jezelf als je zelf vorm geeft aan je waarden en deugden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Ik ben het daarom eens met de stelling van Aydin dat vrijheid een uitdrukking is van de mate waarin zelfvorming lukt. Pas als je wat je zelf belangrijk vindt, ook verwerkelijkt in de manier waarop je leeft, kun je spreken van een vrije wil. Het belang van sterke evaluatie is daarom groter en wezenlijker bij zelfvorming dan het belang van zwakke evaluatie 	1

Opmerking

Aan een filosofisch relevante argumentatie dat de kandidaat het niet eens is met de stelling van Aydin dat vrijheid een uitdrukking is van de mate waarin zelfvorming lukt, kan ook een scorepunt worden toegekend, mits daarin een afweging van het belang van zwakke en sterke evaluatie wordt gemaakt.